

אולם זה במאה הזאת זרחו קוי אור ע"י גדולי המעש כמו מונטיפיורי וכיו"ב בהתעוררות רבה ומהרבנים ר' צבי הירש מטאהרן ור' אליהו מגריידיין, לבנות ולשכלל ירושלים ולהסיר שוממותיה כמעט עד כי נתרחב הדבר ע"י הגלגלים, ורבנים הרבה עמדו מנגד, ואף אותם שהיה בלבם לקרב את הדבר שמו יד לפה, מפני כי חרדו מהגלגלים, שלא יגדישו הסאה, ומהג' שבועות שהשביע לבנות ירושלים (כתובות ק"א, ושיה"ש רבה ב', פסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים).

ומצאנו לרב יהודה, גדול חסידי האמוראים, אשר לדבריו היה בכלל השבועה שאיש פרטי לא יעלה מבבל לארץ ישראל (כתובות סט). והיתה חביבה עליו ארץ ישראל עד כי גם בנוסח הכרכה רצה להזכיר שבח ארץ ישראל (ברכות מ"ג). ואולי מפני זה, כי לפי דבריו לא היה יכול לראות את הארץ, לכן „אין פת בסלו", ולכן אמרו: בר מיניה דרב יהודה דחביבא ליה ארץ-ישראל (ברכות שם) ואולי משום זה אמרו: שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה (תולין צ"ד). משום דעולא „נחותא" קרו ליה (ירושלמי סוף כלאים), דהוה נחיתו סליק לארעא דישראל, והיה חביב עליו לשמוע מפיו מה בארץ ישראל.

אמנם כעת הסבה ההשגחה אשר באספת הממלכות הנאורות בסאן רעמא, ניתן צו אשר ארץ ישראל תהיה לעם ישראל, וכיון שסר פחד השבועות וברשיון המלכים קמה מצות ישוב ארץ ישראל ששקולה כנגד כל מצוות שבתורה (ספרי פ' דאה) — למקומה, ומצוה על כל איש לסייע בכל יכולתו לקיים מצוה זו, ואולי על זה נאמר: „עד מתי תתמקין" (ירמיה ל"א), ואם יתן השי"ת ויתרחב הדבר ויגדל ויפרח כשושנה, כמו שנגדלו בימי ארתחששתא, אשר היו נתונים תחת פרס, דובא-ניידא (קירושין ע"ב). ואף כי כעת תחת ממשלת ארץ האי — עם בריטניא המתונה — או בטח הוא ענין העומד ברומו של עולם —

הן אמנם, שאז היו חנביאים, בנבואה מן השמים, מחזיקים אותם, מי יידע — אולי כמו חורבן הבית השני היה שלא עפ"י הנבואה (אשר מהאי סעמא, כשגלו לא בסלה קדושת הארץ, כדברי נועם של התוס' יו"ט — בעדות פ' ח' משנה ו') — כן יהיה הנחת אבן פנה שלא עפ"י נביאים ובנבילתו —

כך נתינתו — אכן במופלא ממך אל תחקור, כי זה תלוי בהופעת אור אלקי לראות אשר כל הענינים הכלליים וקנינים הצבוריים יהיו על מהרת הקודש והצניעות, וכמו שעשו אנשי כנה"ג —

אבל יהיה איך שיהיה, מצות ישוב ארץ ישראל לא נפטר מזה, כל מי שבכחו יעשה, וחבות המצוה הזאת תגן על עמו ישראל בכל מקומות מושבותיהם להצילם מכל רעה, ועיניהם ועינינו תחזינה בשוכו לציון ולשמוע כעת יאמר לציון מלך אלקיך בכ"א

דברי המצפה לראות בתשועת ישראל

מאיר שמחה כהן

חיבה עצורה יקדה בלבו של הגאון רבי אליעזר דון-יחיא, רבה של לוצין זצ"ל לארצנו הקדושה ולהתיישבותה. שבאה לידי גילוי הבולט אחרי הצהרת בלפור, כשהופיע יחד עם שר התורה גדול הדוד רבי מאיר שמחה זצ"ל, בקריאה נלהבת אל הצבור היהודי, שירים תרומותיו לבנין הארץ, כשהתחילה מגבית קרן היסוד בלטביה בשנת תרפ"א.

★

לפני פטירתו, כשבא לריגא לשם ריפוי ושכב על ערש דוי נכנסו ידידים אליו לבקר. כשנסבה השיחה על ארץ-ישראל ועל החלוצים העולים לארץ, לבנותה ולהחיותה, לעבדה ולשמרה, אמר בנו הלשון: „כשיהודי נוסע לא"י, הוא כבר יהודי טוב“.

וכשהעירו לרבי מאיר שמחה, כי החלוצים אמנם בונים את הארץ, אבל מזלזלים במצוות מעשיות, השיב: תיתי להם, שהם מקיימים ה"יתגדל" וסוף „יתקדש" לבוא.

מכתביו, גם אלה שלא דובר בהם על ישוב ארץ ישראל, היה נוהג רבי מאיר שמחה לסיים במלים כגון אלה: „ועיניהם ועינינו תחזינה בבוא מבשר אומר לציון מלך אלקיך“ (סיום תשובתו בדבר „אין תנאי בנשואין“ — וכן ציין את מכתב-ברכה ששלח להרב מהר"ל דון יחיא את שנת „יאמר לציון מלך אלקיך“